

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

<p>Szerkesztőség, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény küldendő: Nagy-Péterfia-utca 977.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven. ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DÍJA: <i>Benn a lapban</i> egész oldal 8 frt, fél- oldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; <i>a borítékon</i> egész oldal 6 frt, 1/2 oldal 3 frt, 1/4 oldal 1 frt 50 kr. 1/6 oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél ár- engedmény adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.</p>	<p>A kiadóhivatal kezelője RÓZSA SÁNDOR főisko- lai háznagy, kinek nevére inté- zendő a lap minden anyagi dol- gára s a külső hirdetésekre vonatkozó küldemény.</p>
---	---	--

T. Olvasóinkhoz.

Az a fél esztendőre terjedő pályafutás, a melynek a Debr. Prot. Lap, változott alakjában és bővített terjedelemmel épen most végére jutott, sokkal rövidebb ugyan, semhogy fontoskodás nélkül arra hivatkozni s a felett való nyilvános elmélkedés által annak valami különös jelentőséget tulajdonítani lehetne; hiszen még azzal sem dicsekedhetünk, hogy elfáradtunk a nagy munkában s igényünk van egy pillanatnyi megállapodásra, hogy a megfutott pályára való visszatekintésből meglegedést, ebből meg a további munkához erőt meríthesünk. Mindamellett is úgy érezzük, hogy már is elkövetkezett az ideje annak, hogy e lap t. olvasóihoz fordulva, elmondjuk azt, a mire kötelez e rövid félévi tapasztalatunk s azt együtal, a mit a jövődtől várunk és remélünk.

Kötelességünk első sorban is azon ügy érdekében, a melynek szolgálatára vállalkoztunk, elismerő köszönetet nyilvánítani azért a kedvező fogadtatásért, a melylyel vállalkozásunkat úgy összesaptársaink, mint főleg a tiszántuli ref. egyházkerület kötelékébe tartozó lelkesi karunk s világi hitfeleink fogadták. Különösen örvendetes jelenség gyanánt kell kiemelnünk azt, hogy világi férfaink is szélesebb körben mutatnak érdeklődést egyházi és iskolai ügyeink iránt, mint azt előbb tapasztalni lehetett; a mi a sokat emlegetett vallási indifferentizmus mostani időszakában felettebb megnyugtató körülmény s mintegy bizonyítéka annak, hogy a protestáns buzgóság s az egyházhoz való meleg ragaszkodás mindig akkor nyilvánult erőteljesebben, a mikor az egyház szabadságát, a protestantizmus alapelveit fenyegető veszélyek azt különösebben szükségessé tették. Ennek az érdeklődésnek tanujelét volt alkalmunk tapasztalni e rövid idő alatt is, a midőn lelkészeink mellett számos kiváló állású világi hitsorsosunk is e lap olvasóinak sorai közé lépett s azt jóakaratu erkölcsi és anyagi támogatásban részesítette. Bizonyos felemelő érzet forrását fakasztotta fel bennünk annak a tisztos körnek a szemlélése, a melyet egyházi és iskolai életünk munkásai s azon buzgó férfiakból láttunk lapunk körül is alakulni, a kik a hitben és az egyházban való érdekközösség eleven tudatától áthatva, érzik és tudják azt is, hogy ezt a tudatot ápolni és fejleszteni szent kötelesség, hogy nincs idő többé a tétlenkedésre, mert a külső védekezésnek épen úgy, mint a belső építésnek nehéz munkája sürget szüntelen, és hogy e munkának egyik leghasznosabb és hatályosabb eszköze a sajtó.

Nem tagadhatjuk azonban, hogy lapunknak sok nehézséggel kell még folyvást küzdenie, a melyeknek végleges elhárítása csak kisebb részben áll a mi hatalmunkban. E lap még mindig nem részesülhetett olyan támogatásban s nem nyerhetett olyan elterjedést, a minőt mérsékelt igényeink mellett is remélnünk lehetett s a mitől első sorban függ a lap színvonalának folytonos emelkedése is. Körülbelül egy millió, jórésben vagyonosabb lélekből álló tiszántuli ref. egyházkerületünkben is még mindig jelentékeny számmal vannak egyházközségeink, a hová e lap bejutni nem tudott, bár jól tudjuk, hogy sok esetben nem a jóakaratu, hanem a szegénység állja csupán útját. Kétségtelen az is, hogy világi férfaink között maig is inkább tiszteletre méltó kivételek azok, a kik egyháziasságuknak lapunk támogatása által is kifejezést adnak; ellenben értelmiségünk zöme még nem mutat kellő érdeklődést a csendesebb természetű, olyan világiasság hivatkozására, a milyennek ma nagy varázsa van, kevésbé alkalmas egyházi belélet folyása iránt.

Szintugy lényeges akadály a lapunk fejlesztésének, hogy előfizetőink jelentékeny része nemcsak nem előfizető, hanem hagyományszerűvé vált kényelmes szokásnál fogva utólag is elkésve fizet, a mi aztán a lap folyó és elsőrendű kiadásainak fedezésénél is sokszor zavart és fennakadást okoz.

Tisztelettel és bizalommal kérjük tehát lapunk t. barátait, hogy szives támogatásukat ne vonják meg jövőben se e laptól, hanem inkább azt szélesebb körben elterjeszteni segítsenek. A kinek pedig elegendő „élvezet” nyújtani eddig képesek nem voltunk, azt megnyugvással, sőt örömmel bocsátjuk ki előfizetőink díszes társaságából, mert hiszen ebben a társaságban csupán azoknak van helyük, a kik az egyházi életünk iránt való nemes érdeklődésben és munkás szeretetök gyakorlásában, nem pedig az önző és sívár lélek táplálékát képező csiklandós és szenzációs közleményekben keresik még lapunknál is az élvezetet.

Felkérjük továbbá t. előfizetőinket, hogy az előfizetési pénzeket úgy a már lefolyt félévre, mint a következőre is mielőbb beküldeni sziveskedjenek.

Mi ismételve igérjük, hogy a napirenden lévő s az egész ország közönségét élénken foglalkoztató egyházpolitikai s más közérdekű kérdésekre továbbra is kiváló figyelmet fogunk fordítani s egyházunk jövődöbeli teendőinek tisztába hozatalára e lap útján is közreműködni teljes erőnkől törekedünk.

Végül köszönetet mondva mindazon nagyérdemű munkatársainknak, a kik lapunkat becses közleményeikkel a lefolyt félév alatt is gazdagítani szivesek voltak, kérjük az ő nélkülözhetetlen támogatásukat jövőben is, hogy a hivatásszerű munkások vállvetett igyekezetével Isten segedelme mellett, Isten dicsőségére s egyházunk közjavára annál sikeresebben munkálkodhassunk.

Debreczen, 1893. jun. 22.

Tisztelettel

a szerkesztőség.

A 147. §.

Sulyos megpróbáltatásokon keresztülment egyházi törvénykönyvünknek az egyházmegyei gondnokok jog- és hatáskörét szabályozó 147. §-a, illetőleg annak g) pontjáról leszen szó.

E cikkelyecske véletlenül és nagy hirtelenséggel igen nevezetes személyiséggé nőtte ki magát, a kivel minden valószínűség szerint a jövőben még sokszor, talán nemsokára ismét találkozunk. Megérdemli hát, hogy kiírjuk ide is egész terjedelmében, a mint hangzik, szóról-szóra: „Esperes és világi tanácsbírák választása eseté-

ben felhívják (t. i. az egyházmegyei gondnokok) az egyes gyülekezetek presbyteriumait, a szavazatoknak meghatározott idő alatt beküldésére; s azok felbontására nézve — a mennyiben az egyházmegyék által felhatalmazást nyertek — intézkednek.

Mi, szatmári egyházmegyei reformátusok, különbség nélkül egyháziak és világiak mindezeideig abban a hitben és meggyőződésben éltünk, hogy a világi elnök hatáskörének a g) és utána következő h) pontban foglalt precizizozása pusztán csak a paritás kedvéért történt és ottan csak a teljes egyenlőség intézménye vagy elve jutott kifejezés-, illetőleg kiegyenlítésre. Azonban egyházkerületünk junius 2-iki közgyűlésén, igazán nagy meglepetéssel, arról értesültünk, hogy itt egy olyan kizárólagos és különleges jogról lehet és van szó, mely egyház-alkotmányi szervezetünkben az egyházmegyei gondnokok kívül senki másat, a fentebbi fokon hasonló minőségű kerületi főgondnokot vagy magát az elnöktárs esperest is meg nem illet. Több tekintélyes gyűlési tag véleménye szerint az egyházmegyei gondnok, a 147. §. g) pontjában foglalt joga alapján, jöllehet a 43. §. d) pontja a „megüresült egyházmegyei hivatalok betöltése feletti intézkedést” az egyházmegyei gyűlés tárgyai közé sorozza, közgyűlés intézkedése és rendelkezése nélkül is kitűzheti a választást, elrendelheti, és pedig érvényesen a szavazást az esperesi hivatalra.

Ez új tan megszületésére, az ezt méhében rejtő 147. §. g) pontja feletti rendkívül érdekes s elég magas színvonalon álló egyházkerületi közgyűlési vitára a beregi eset szolgáltatott alkalmat.

Itt az elhalt Peterdy K. esperes helyére szintén egyházmegyei gyűlés egybehívása és megkérdezése nélkül tüzte ki a szavazást Uray Imre tractusgondnok. A presbyteriumok engedtek a felhívásnak s szabályszerű szavazataikat be is küldték. Ez különben — mint ugyan-csak a gyűlésben hallottuk — nem a beregieken esett meg legelőször. Hasonlatosképen cselekedtek volt már régebben az alsó-szabolcsi, heves-nagykunsági, nagy-károlyi egyházmegyei gondnokok és ekklesiák. Az ottani esperesek imigyen lőnek annak idejében esperesekké. Hanem hát minderről a nagy világ nem tudott semmit. És végbemehetett volna ezek példájára az esperesválasztás Beregben is. Azonban a törvények felett örökdő jó szellem — úgy látszik — megelégette a dolgot. Történt, hogy időközben gondnok tévedését belátta, eljárásának törvénytelenységét beösmerte s erről a márcziusi közgyűlés színe előtt nyílt és őszinte vallomást tett. A közgyűlés is felbuzdulva, szótöbbséggel, a 43. §. d) pontjában biztosított jogának csorbítatlan fentartása mellett nyilatkozott; a megejtett szavazást azon okból, mert az az ő elkerülésével s intézkedése nélkül lett elrendelve, érvénytelennek deklarálta, a beadott szavazatok megsemmisítését és az új szavazást elrendelte. A mi ezután történt, azt látni kellett volna, hallomásból és a titokzatos és szenvedélytől áradzó aktákból híven leírni nem lehet. Tárgyunkra csak az tartozik, hogy a kisebbség a határozatot megfelelőbbézte s a kerülettől a gyűlés összes végzéseivel együtt annak megsemmisítését, a szavazás érvényességének kimondását stb. kérelmezte. A kerületi gyűlés főképp azon okból, mert a szavazásnál semmi olyan formahiba nem követtetett el, mely a szavazatok megsemmisítését vonhatná maga után, a kisebbség emez egy kívánságának eleget tett s a szavazatok felbontását s az eredmény kihirdetését egyhangulag elrendelte.

A kerületi gyűlés egy igen nehéz keresztúton, rendkívül kényes dilemma előtt állott. Jobbról a 43. §. d) pontja, mely kétségbevonhatatlanul és félremagyaráz-

hatatlanul a megüresült egyházmegyei hivatalok betöltése, tehát az esperes választása feletti intézkedést az egyházmegyei közgyűlés jogkörébe utalja; balfelől pedig a gondnok felhívása folytán a presbyteriumok által szabály szerint megejtett törvényes szavazatok csomója. Egyiken vagy másikon egyszerűen tölteni nem lehetett. Az eligazodás, az ellentétek megnyugtató kiegyenlítése nem volt könnyű feladat. A kérdést még nehezebbé és bonyolultabbá tette azon körülmény, hogy ottan az általános tisztújítás is most volt folyamatban. Ezt az egyházmegye még a múlt novemberi közgyűlésében rendelte el s a szavazatok felbontását szokás szerint egy kinevezett bizottságra ruházta. Ez a küldöttség valószínűleg meg volt bízva azzal is, hogy a szavazatokat felbontván, a fenforgó körülményekhez képest tovább intézkedjék. Ez esetben, bár nem helyesen, érthette s érvényesíthette megbízását a váratlanul elhunyt esperes hivatalára nézve is. És ha az egyházmegyei gondnok a novemberi közgyűlés rosszul magyarázott rendelkezése alapján, illetőleg a szavazatok felbontása s az eredmény felől nyert értesülése után hívta fel az új cyclusra is elválasztott, de időközben elhalt esperes helyének betöltésére az egyházakat: akkor az ő eljárása egészen más elbírálás alá esik s leszámítva azt a méltánytalanságot és illoyalitást, mely e gyors ténykedés által az elhalt esperes személye és emléke iránt elkövetett, törvényesség szempontjából kifogás alá is alig jöhet. Ez azonban csak föltevés, mert a bizottság működését mélységes homály borítja. Arról, hogy az egyházmegye által elrendelt szavazatok mikor bontattak fel, sem gondnok, sem a h. esperes tétovázó nyilatkozataiból, sem — a mi már öreg hiba — az egyházmegyei gyűlés jegyzőkönyvéből meggyőződést szerezni nem lehetett. E titkolódzás oka és célja nyilvánvaló . . . E szándékos és célzatos titkozatosság indította bizonyosan a kerületi gyűlés ama tagjait is, kik itt határozottan jogsérelmet láttak, hogy ama feltevés valódisága mellett maradjanak s a szavazatok felbontását elrendelő közgyűlési határozatba beleenyogdjanak, illetőleg ahhoz hozzájáruljanak.

És valóban a szavazatok megsemmisítését elrendelő egyházmegyei közgyűlésnek nincs igaza. Nem azért, mintha az egyházmegyei gondnok a szavazást közgyűlési intézkedés nélkül is kitűzhetné s a beregi gondnok eljárása helyes volna, hanem csupán és egyedül azért, mert az egyházmegye papsága, képviselője jogai öntudatára későn ébredt fel, csak idő múlva, a szavazás megtörténte után, mely ténye által gondnok eljárásának törvényességét magára nézve elösmerte. Ott és akkor lett volna helye — ha csakugyan hiba történt — az ellenszegülésnek s tiltakozásnak, mikor a megbízás (?) nélkül eljáró gondnok felhívó szövege kezeihez érkezett. A közgyűlés már nem a gondnok, hanem önmaga felett mondott következtelen és szégyenletes ítéletet.

Mindezen okok alapján az egyházmegyei gyűlés határozatát megváltoztatni s a szavazatok felbontását elrendelni kellett és igen helyesen járt el az egyházkerület, midőn e szerint cselekedett. Jegyzőkönyvi indoklásában sincsen semmi olyan, a mibe az ember bele nem nyugodhatnék. Sajnos azonban, hogy a vita folyamán olyan káros elméletek kerültek felszínre s határozatával hallgatólágon maga a közgyűlés is oly tant szentesíteni látszik, mely ha igaz volna s életbe lépne, törvényünkön s önkormányzati jogkörünkön érzékeny csorbát ejtene.

Hangoztatott azon állítás, hogy az egyházmegyei gondnok a maga kezdeményezéséből is érvényesen elrendelheti a szavazást az esperesre, tehát a beregi gondnok

is helyesen járt el, mert a 147. §. g) pontja szerint az egyházmegye beavatkozása csak a szavazatok felbontására nézve mondatik ki. Nagy éleselműséggel vitattott, hogy miután a közgyűlés is másként csakugyan nem intézkedhetett s a szavazás más formák közt nem történhetett volna, jogsérelm tulajdonképen semmi irányban el nem követett. Végeredményében tehát mindegy akár a 43. §. d) pontja szerint, akár annak ellenére cselekszik, akár megkérdi a közgyűlést az egyházmegyei gondnok, akár nem.

Mind e sophismákat szemmel láthatólag pusztán a kényszerűség szülte s azok tarthatatlanságát bizonyítani felesleges. Igaz, hogy a 147. §. g) pontjának első fele csak annyit mond, hogy esperes stb. választás esetén az egyházmegyei gondnok felhívja a presbyteriumokat a szavazásra, de ugyane §. i) pontja szerint a gondnok minden eljárásukban és intézkedéseikben, tehát e joguk gyakorlásában is az egyházi törvényekhez alkalmazkodni tartoznak. Ennek a sokszor említett 43. §-nak d) pontja pedig az első intézkedést elvitázzhatatlanul az egyházmegyei közgyűlés jogkörébe utalja. És ha az egyházm. gondnok közgyűlés intézkedése nélkül elrendelheti a szavazást az esperesre, mért ne tehetné ezt megfordítva az esperes a gondnoki hivatalra vagy fokozat szerint a kerületi főgondnok a püspök elhalálása esetére?! Ilyetén magyarázatra azonban sem a törvény egyetlen §-a nem nyújt alkalmat, sem a gyakorlat nem mutat példát. Püspök halála esetén úgy a zsinat előtt, mint azután, úgy 1871, mint 1891-ben a ker. főgondnok legelső dolga volt rendkívüli gyűlést hívni össze, hogy az a választás felől intézkedjék. Nem lehet másképp tennie, így kell eljárnia alantabb fokon az egyházmegyei gondnoknak is. A 147. §. g) pontjának első fele nem tehet, nem jelent mást, mint hogy a közgyűlés a szavazásra felhívást az egyházmegyei gondnokon kívül másra nem bízhatja, mert ez az ő joga; második, a pontos vessző után következő része szerint azonban a szavazatok felbontását illetőleg, keze nincs megkötve, a felől tetszése szerint intézkedhetik. Semmi speciális jog gondnoknak ottan nem adatik s nem adathatik; gondnok az alkotmányt sérti meg, valahányszor magától rendelkezik, — presbyteriumok pedig a szavazást mindannyiszor jogosan megtagadhatják. Azon axioma, hogy a közgyűlés is csak úgy intézkedett volna, tehát jogsérelm nem forog fenn, a milyen igaznak látszik, épen olyan téves és hamis. Reám nézve mindig sérelem, ha jogaimba más beleavatkozik. Nélkülem vagy velem soha sem egy, és esperest választani is közgyűlés intézkedésével vagy nélkül sem elméletileg azaz jogilag, sem gyakorlatilag nem egy és ugyanaz. Mondjuk ki őszintén, hogy az a nagy sietség, a meghalt esperes sürgős elhantolása, a közgyűlés s nyilvánosság elkerülése mindig bizonyos mellékes érdekek kifolyása. Bizonyára így volt ez Beregen is.

De végezzünk. Hiszen ha mindazt elmondanók, a mit akarnánk, az írásoknak nem tudom mikor lenne vége.

A kerületi gyűlés egyik igen nagy tekintélynek örvendő tagja: Ritoók Zs. kir. táblai elnök úr mondá, hogy ő a 43. §. d) pontját oly általános rendelkezésnek tartja, melynek keretén belül kell a 147. §. g) pontjában specifikált jogot gyakorolni. E nyilatkozatát én úgy értem, hogy bár a törvénycikkely tökéletlen szövegezése alapján az ellenkező vélemény jogosultságát is megengedi s azoknak is igazuk lehet, kik közgyűlés intézkedése nélkül hívnak fel a választásra: ő ezt a maga egyházmegyéjében meg nem tenné, tehát e gyakorlatnak szokásba vételét sem nem munkálja, sem nem akarja,

sem pedig azoknak eljárását, kik így cselekesznek, helyesnek és törvényesnek nem tartja.

Sajnos, hogy e nézet az egyházkerületi gyűlés jegyzőkönyvi határozatában kifejezésre nem jutott. A beregi szavazatokat — mint láttuk — szükségképen akceptálni s felbontásukat elrendelni kellett; de ezt meg lehetett volna toldani a záradékkal, hogy jövőben azonban az egyházmegyei gondnokok a 43. §. d) pontját szem előtt tartásuk s a megüresedett hivatalok betöltésére nézve közgyűlési intézkedés nélkül ne rendelkezzenek. Ezt kívánja nemcsak az alkotmány szervezete és szelleme, hanem azon méltányosság és tisztelet is, melylyel elhunyt hivatalnokaink emlékezetének adózni tartozunk. E záradék nélkül én itt e mi egyházkerületünkben a teljes egyenlőség intézményét, az alkotmányt s önkormányzatot veszedelmes lejtőn látom, mely igen könnyen nagy megrázkódtatásokat idéz elő és a kúriarchia bemohosult sírjához vezethet.

Ugyan mit fog tenni majd az egyházkerület, ha egy egyházmegye papsága, illetve presbyteriuma hasonló esetben gondnok felhívásának nem enged s a szavazást törvényben lefektetett jogánál fogva, míg arra nézve az egyh. megyei gyűlés nem rendelkezik, megtagadja?! Nekünk nincs ilyesmire kilátásunk, ne is adja az Isten; de hogy alkalomadtán mi lennénk az elsők, az bizonyos.

A csorbát kiköszörölni még mindig nem késő!
Nagyon ideillőnek tartom a sablonszerű záradékot:

Videant consules.

Kiss Bertalan,
keéri lelkész.

A vallás szabad gyakorlásáról szóló törvényjavaslat 8-ik §-ának a) pontja.

Ezen pont értelmében temetőnek való helyet is szerezhettek a törvényesen elismertnek nyilvánítandó hitfelekezetek.

A vallás szabad gyakorlásáról szóló törvényjavaslat minden §-át egy oda irányuló nemes törekvés hatja át, miszerint az irtó fejsze gyökerére vettessék immár azon fanak, melyen a hitfelekezeti gyűlölet átkos gyümölcsei termettek évszázadokon át szeretett hazánkban.

Az „egyedül idvözítő egyház“, kiváltságos polgári és egyházi jogainak birtokában, minden erejét, minden hatalmát arra fordította mindig, hogy a bár ugyanazon vallást követők, de más hitfelekezethez tartozók, mint eretnekek, kiirtassanak, vagy az „egyedül idvözítő egyház“ aklába terekessenek.

A krisztus vallásának éltető lelkét, egyedüli hitcikkejét (dogmáját), a felebarát szeretetet ez a nemtelen törekvés feszítette keresztre, ez temette azt sírba s aztán nagy követ hengerített a sírra, hogy emberi erő könnyen el ne mozdíthassa azt.

És csakugyan több százados erőfeszítés sem birt idáig azzal!...

De el lesz az mozdítva s kijön a sírból az eltemetett felebaráti szeretet azonnal, mihelyt törvényerőre emeltetik a vallás szabad gyakorlásáról szóló törvényjavaslat.

Azonban bár nagy örömmel üdvözlöm én ezt, mindamellett minden tételét nem helyeselhetem.

Legyen szabad nem helyeslésemnek ezen lap hasábjain adni kifejezést most és még ezután is!...

* * *

Ime világos, hogy a felebaráti szeretet nagy elvével misem ellenkezik inkább, mint az, hogy a különböző hitfelekezetek — mint ilyenek — külön-külön temetőt bírhatnak... s ezt a jogot mégis nemcsak a már régóta bevett hitfelekezetek birtokában hagyja meg, hanem biztosítja ezt a törvényjavaslat a törvényesen elismerendő hitfelekezetek részére is.

Az, hogy imaházak, paplakok, iskolák építéséhez szükséges telket szerezhettek ezek, ... egészen helyes, mert természetes; de már az, hogy külön temetőnek való helyet is szerezhettek, nemcsak nem helyes, mert természetellenes, hanem következményében nagyon is veszedelmes.

Hát nem elég az, hogy azok, akik egyugyanazon hazának, nemzetnek a fiai, — sőt még azok is, akik egyugyanazon apának s anyának a gyermekei, nemcsak kerülnek egymást, hanem gyűlölik is engesztelhetlenül amiatt, mert vallásos hitük s meggyőződésük nem egy és nem ugyanaz!?

Hát nem elég az, hogy az ilyenek külön imaházakban imádkoznak a minden emberek közös mennyei Atyjához, a szeretet Istenéhez; hogy külön paplakot, iskolát építenek... hanem még egyugyanazon temetőben sem nyugodhatnak és férhetnek meg egymás mellett?!

Az én meggyőződésem az, hogy ha már a föld felületén nem férnek is meg az emberek egymás mellett, ha az állam kénytelen is túrni azt, hogy az ember-testvérek, a hazafiak, nemcsak gyűlölik, hanem pusztítják is egymást, a hitnek zászlója alatt harczolván: a föld alatt, a temetőben már mégis csak meg kellene férniök egymás mellett s az állam nincs kényszerítve arra, hogy a még ezután alakulandó hitfelekezetek részére is külön temetőhelyet engedélyezzen, a már nem gyűlölködő s harczolni képtelen hamvak eltemetésére!...

Temetőt egyháznak, hitfelekezetnek adni nem kellett volna sohasem; a temetőtartás (mint tisztán közegészségügy) jogát eleitől fogva a maga számára kell vala az államnak fentartania. Csupán községi avagy városi köztemetőt kell vele engedélyeznie eleitől fogva!...

Az élőket a halottak hazájában, a temetőben kell vala szeretetre szoktatni minden időben s itt kellene ma is, miután az élők honában ugy is eléggé felhasználják az emberek a gyűlölet gyakorlására rövid idejüket... (fajgyűlölet, felekezeti gyűlölet sat.).

Tudom én azt, hogy most már nagy visszahatást szülne egy olyan állami intézkedés, mely a temetőket kivétel nélkül községiékké akarná tenni; — De azt a jogot, mely a hitfelekezetek birtokában csak embergyűlöltre vezetett, nem adnám meg a törvényeken elismerendő hitfelekezeteknek; ... sőt országos törvényben mondanám ki már most azt is, hogy a hitfelekezetek újabb temetőket nem nyithatnak többé.

Ha eleitől fogva minden községben, minden városban közös temetőkre temették volna el halottaikat a különböző hitfelekezeteknek tagjai: talán nem is gyűlölnék és nem üldöznék egymást életükben annyira az emcertestvérek, ... tudván és érezvén, hogy hiszen egy közös temető sírhalma alatt fognak nyugodni haláluk után.

Én, mint állam, még azt se túrnám meg, hogy egy közös temetőt úgy használjanak a különböző hitfelekezetek, miszerint egyik szegletbe az egyik s a másikba, harmadikba és negyedikbe pedig a másik, harmadik és negyedik hitfelekezet temesse az ő halottait.

Oda lent, a sírok hantjai alatt, nincsen tudomány, nincsen bölcsesség, nincsen hitcikk, nincsenek gazdagok, nincsenek szegények! . . . Miért ne férnének meg tehát, ott a tehetetlen porok és hamvak egymásmellett sorban úgy amint a sírok következnek?! . . .

Míg a „papok“ külön mennyországot ígérnek a külön hitfelekezetek tagjainak; — míg az állam külön temetőtartására ad jogot ezeknek: nem jön el a felebaráti őszinte igaz szeretet országa ezen a földön soha . . . de soha! . . .

Ajánlom ezen gondolatokat a törvényhozás nagybecsű figyelmébe.

Nagy Sándor,
evang. ref. lelkész.

KÖZÉLETÜNK.

Válasz „Az idők jele“ című czikkre.

(Folytatása és vége.)

Ma, a mikor már harmadfél hónap tapasztalata beszél mellettünk, szégyenkezve, arczpirulással vallom be, hogy 20 éves lelkési pályámnak oly közvetlen eredményét nem észleltem, mint 6 hónapos szövetkezeti elnökösködésemnek; a mennyiben a polgári és egyházi község előljáróiból, a lakosság javarészből. tömörült szövetkezet, illetve ennek felügyelő és ellenőrző bizottsága, a korcsmáltatásra vonatkozó határozatunkat oly következetesen keresztülviszi, hogy míg a régi két korcsma helyiség bérlőit, a záróra be nem tartása miatt, a pünkösti ünnep alkalmával is feljelentette a szolgálatban volt csendőrség, addig a szövetkezeti bormérést — a hol egyetlen legény sem volt! — már $\frac{3}{4}$ 10 órakor mind a két estvén bezárta a kimérő közeg.

Különben ezt a szövetkezeti korcsmát ne is méltóztassanak valamely lebujnak képzelni. Annak inkább csak a neve korcsma — a törvény betűi szerint; de tulajdonképen olyan kimérő helyiség, a honnan a tisztán földművelőkből álló szövetkezet tagjai, a saját pénzökön, nagyban bevásárolt folyadékokat, a kezelési költségek felszámításával olcsó, részleges áron és tiszta, hamisítatlan minőségben szerzik be; olyan helyiség, a hol ülő vendég ritkán fordul meg; a honnan a napos ellenőrző biztos gyakori megjelenése folytán minden duhajkodás ki van zárva; olyan helyiség, a minőre minden nagyobb község tisztesebb elemének szüksége van.

Tudom, hogy jobb volna, ha ilyen sem lenne; de a városi szövetkezetek üzleteiben ott ékeskednek a cifra felírt borok, szeszek; a míg az értelmi osztály is felkeresi az elszóródás helyeit s eltűnődik a társadalmi, egyházi, politikai kérdések felett a maga pohár bora, vagy sörös korsója mellett: addig ne kívánjunk a kevésbé művelt, kevésbé feltisztult itéletű köznéptől sem eszményeket, hanem tekintsük őt is embernek; ne botránkozzunk meg azon, ha neki is vannak vágyai, kedvtelései; hanem hassunk oda, eszközöljük azt, hogy e vágyak szenvedélylyé, e kedvtelések kiesapongássá ne legyenek és akkor eleget tettünk népnevelői kötelességünknek!

És én ezt a célt a szövetkezet közvetítésével talán elértem, talán állandósítottam? . . .

Vajon nem az „idők jele-e ez“?

Sőt én a helyi szövetkezettel mást is elértem!

Az én gyülekezetem — mint talán a magyar község általában — meglehetősen önző. Itt a kölcsönösség,

a czelegység, a szeretet, az áldozat nem valami fennen lobog. Ennek daczára a 110 részvényesből álló szövetkezet, az összetartozás, az azonos érdek tudatában elannyira sokra vállalkozott már, hogy az összes üzleti és italmérségi helyiség felszerelését, egy 3 öles kőpinczének 12 kilométerről való hazahozatalát, a pincze kiásását, lerakását, az üzlethelyiség megnyújtását, az eddig érkezett mintegy 6000 forint értékű anyagnak a vasutttól való hazaszállítását teljesen ingyen teljesítette. Van olyan részvényes társunk, a ki már 23 kézi- és 6 igás napszámot töltött . . . ingyen!

Vajon mit mondanak erre lelkésztársaim? Nekem úgy tetszik, hogy a mi szövetkezésünk, mint engem, úgy mást is meggyőz arról, hogy az egységes életirányt, az eszményileg kidomborított társadalmat nem csak a lelkeknek erkölcsi alapon való érülködése, hanem a közös érdekek, az azonosított céltudat is fejleszti, építi.

És ez már az „idők jele“!

Még egyet mondok. Szövetkezeti üzlethelyiségünk az egyház bérházában nyitott meg, melyet e nyár folyamán tanítói lakásnak akartunk átalakítani. Mikor e kérdést eldönteni a presbyteriumban egybegyűltünk, a mi 24 vénünk egyike, a ki a szövetkezetnek nem tagja, indítványba hozza, hogy a mennyiben a nép azt óhajtja, hogy a szövetkezeti üzlet továbbra is a község központján maradjon és e célért szívesen vállalkozik arra, hogy a ma meglévő épület átalakításának szakértői költségén, egy új tanítói lakás építésére kivetés eszközöltessék: kéri, hogy a közhangulatnak megfelelőleg határozzunk.

És ma építünk egy új tanítói lakást!

Hát nem „az idők jele“ ez?

Ime, ezekben kérem szereplésem megítélni!

Nagytisztelatu szerkesztő úr! Noha tudom, hogy már is visszaéltem türelmével és a térrel, mégis engedje meg nekem, hogy magáról a szövetkezés előnyéről is hadd mondjak el néhány tapasztalati igazságot, ha egyebért nem, azért, mert mint M. A. lelkésztársam is írja: „különösen az ev. ref. községek lesznek, a szövetkezeti szervezők által — talán az egyházat szerető volt főgondnokunk s ez ur szerinti szövetkezeti vezérigazgató utasításából — felkeresve.

Nekem erős meggyőződés az, hogy a fogyasztási szövetkezetek mielőbb a kormány beavatkozásával fognak szervezteni s állami ellenőrzés alá helyezettetni. A lapokból mindnyájan tudjuk, hogy a hitelszövetkezetek mikénti megoldásáról már tanácskoznak a belügyminiszteriumban. Erre is szükség van! Hiszen a falusi köznép még nyakig lubiczkol az uzsorában! Nos hát, ha a nagy bankokat forgalomba hozzák, majd forgalomba fogják hozni azokat az apró váltópénzeket is, melyeken minden nap, minden egyes fogyasztó szükséglete 10%-át megtakaríthatja, tőkésítheti.

Hogy egy fogyasztási szövetkezet mennyire a nép javát szolgálja — noha több szövetkezeti elnök hozzám írott levelét is érvül használhatnám — elég legyen Átányra hivatkoznom.

Elejtve az öregeket, szegényeket, van nálunk 530 párbér fizető család. Föltéve most már, hogy minden család háztartása, ruházata, gazdálkodása, élvezeti szükséglete stb. 100 forintba kerül és saját tapasztalásunkból állítva, hogy a szövetkezet lenyomott árai folytán ma 10%-kal mindent olcsóbban szerez meg, az évi különbség $530 \times 10 = 5300$ forint. IV. Henrik francia király minden vasárnapra egy tyukot óhajtott alattvalói fazekába. Én csak egy fél kilo húst számítok. Föltéve most már, hogy a szövetkezet, mint a szomszéd kömlői mészáros, 36 kr.-ért adhatja — a mai 48 helyett — a hus kilóját,

a különbség lesz $530 \times 26 \times 12 = 1653$ frt. A malomban, — melynek építésére már vállalkozó jelentkezett — ha minden család az eddigi 10% helyett 5%-ért megőröl 10—10 köből búzát, az elhajlás 265 köből, illetve ezt 6 frtjával számítva 1590 frt lesz. Faanyagból — mert itt még irányadónk nincs — egy családra 1 frt előnyt számítok, ez 530 frt. Van 84—50 holdas telekfeldünk! Föltéve most már, hogy minden hold után átlag egy mázsa jut kereskedésbe — még ha teljesen eljtem is az igazgatóság közvetítésével eladott termény előnyösebb árkülönbözötét, illetve azt a különbséget, mit a kisvárosi alkuszok mázsáján veszítünk — tisztán a vasúti szállítási díjnál — a tőlünk lefogott 1 forint helyett 70 kr.-t fizetve — megtérül nekünk 1260 forint, vagyis évente 10,333 frt, illetve ama 10 év alatt, melyre szövetkeztünk 103,330 frt.

Eltelkintve most már attól, hogy magam is egyik részvényes vagyok, s mint ilyen a szövetkezés útján évente 50—60 forintot családunknak megtakarítok: vajon mint a nép vezérének, irányadójának nem kötelességem-e az, hogy javát munkáljam, hogy érdekeit eszközöljem, kivált mikor e munkálkodásomnak olyan sikereit is látom, tapasztalom, melyek meggyőznek arról, hogy nem csak anyagi, hanem erkölcsi célt is szolgálok! Vajon tudva azt, hogy mert én minden hónapban a szövetkezeti pénztárnok számadásait átnézem, helyesbíttem; mert úgy ezt, mint az igazgatósághoz írott leveleket alájegyzem; a bizottságot javaslata folytán olykor — most már ritkán — közgyűlést tartok, azon elnökösködöm: ennek az engem izes, fehér kenyéren tartó becsületes népnek a legösszevontabb számítás szerint 100 ezer forintot takarítok meg; ezt minden áldozatra képesebbé teszem: lehetné-e annyira önös, hogy kitérve kérése, bizalma elől, ott hagynám a régi, nehéz megélhetési viszonyok között?!

Hát én ezt nem tehetem, erre nem vállalkozom. Én sokkal jobban szeretem a népet, hogysem javát ne építsem. De vajon melyikünk is állana félre, ha a közbizalom tette hívja, a közjó eszközlésére sarkalja? Bizony egyikünk sem. Legyünk azért méltányosak és igazságosak leszünk!

Igen de a hivatal, a tekintély? Hát engem szövetkezeti elnökösködésem hivatalomtól nem von el, a mennyiben akkor teszek ott, mikor itt teendőmet elvégeztem; tekintélyemet sem csorbitja, mert arra nem vállalkozom, a mi engem és állásomat feszélyezne!

Nem zárhatom be soraimat, hogy meg ne köszönjem M. A. úrnak czikke közzétételét; részben azért, mert alkalmat nyújtott a hovatovább általánosuló szövetkezetek előnyeit annyira-mennyire megismertetni.

Tanácsait is köszönöm! Hiszen ha valakinek, nekem — a ki más felekezet közzé ékelve, egy kicsiny szigeten állok őrt — kétszeresen, sokszorosán vigyáznom kell! Vigyázni is fogok, hogy a *vallási közöny* meg ne közelítsen; vigyázni fogok, hogy a nép, az én népem, *erkölcsi tekintetben* zsodoma almájává ne legyen; vigyázni fogok, hogy az *egyház veteményes kertjei, az iskolák felvirágozzanak*; vigyázni fogok, hogy ez a gyülekezet továbbra is és még inkább *keresse az Isten országát*...

De hogy megmutassam azt is, hogy mindezekre eddig is vigyáztam, egy ajánlatot teszek M. A. lelkész-társamnak:

Mutassuk meg mind a ketten, hogy „a *vallási közöny*“, „a *erkölcsi tekintetek*“, „a *egyház veteményes kertjeinek, az iskoláknak művelése*“, „a *Isten országának keresése*“ egyikünk és másikunk egyházában miként

áll. E nek megvilágosítására küldjük be e Laphoz, hogy a legutóbbi 10 év alatt mennyit áldozott, mennyi alapítványt tett egyházi és iskolai czélokra Nyír-Bogát és Átány; mutassuk ki hány a vadházasunk; hányan születtek az utolsó 10 évben itt és ott és mennyi azok között a törvénytelen szülött; mutassuk ki hány a mindennapos és ismétlő tankötelesünk és hány jár abból iskolába; hány bibliát és egyéb vallás-erkölcsi irányú könyvet osztunk ki a konfirmáció és nyári vizsga alkalmával a növendékeknek; mutassuk ki hány kötetes könyvtára van az iskolának, illetve az egyháznak, s hogy egy télen át, az eredeti napló tanúsága szerint, hány kötet jut forgalomba; mutassuk ki, egyházainkban hány át- és kitérés történt, hány nazarénusunk van, az utolsó 2—3 évben hányan éltek úrvacsorájával, hogy így megállapítható legyen, fogy-e, nő-e az *Isten országának keresése*: és a kinek ez a kimutatás — a szerkesztő úrnak, esetleg a magához kért bírálók ítélete szerint — hátrányára ütne ki, az fizessen a debreczeni főiskola tervbe vett tanszékeinek gyámolítására 10 frtot.

Fekete József,
átányi ev. ref. lelkész.

Lelkészi értekezetlet.

Szatmári egyházmegyénk Szamos melléki lelkészei is megmozdultak immár. Szükségesnek ítélték a koronkénti kollégialis eszmecserét, a társas érintkezést, e végből a rendszeres körré alakulást. Biki Károly és Mártha József tanácsbíráké a kezdeményezés érdeme; ők hívták össze szamosmenti kollégáinkat junius 1-ére a közelebb szép lendületet vett, poetikus fekvésű óvári fűrdőbe. E sorok írója is abban a szerencsében részesült, hogy — noha nem esik a szoros értelemben vett szamosmelléki körbe — pár kollégájával együtt szinte meghívott s örömmel jelent ott meg, hogy tanuja s részese legyen egy kedves, familiáris összejövetelnek. Sajnos, a meghívottak közül alig jött el egyharmad, minek oka — nem akarjuk hinni, hogy a csökönnyös indifferenzizmus, hanem — inkább talán a kedvezőtlen időjárás vala. Ujdonságszámba megy, de követendő szép ujdonság, hogy a kollégák egynehánya egész családos-tól eljött s így alkalom nyílt nemcsak a férfiaknak, hanem a nőknek s gyermekeknek is fesztelen jó kedélyhangulatban tölteni el egy napot.

Magának az értekezetletnek a lefolyása a következő volt: Biki Károly, mint egyik összehívó, jelezte az összejövetel célját s megokolta, miért hívták azt össze semleges helyre; aztán ideiglenes elnökül Szilágyi József sályi, jegyzőül pedig ifjú neophita kollégánk, Kassay Béla (a ki végkép meggyőződhetett a felől, hogy bár kijelölterését zokon vettük, meleg atyafiságos szeretetünkre mindig bizton számíthat) istvándi lelkész választotta meg. Aztán kezdetét vette az alakulás. A kör címe „Szamos melléki lelkészi kör“ lett s kimondatott, hogy a tagokat önkéntes belépésre hívják föl és hogy évenként május végén vagy junius hó első felében fogják az összejöveleteket tartani mindig az óvári fűrdőben. Szarka Boldizsár esperes tiszteletbeli elnöké, Szilágyi József rendes-, Biki Károly alelnöké, Gönczy Sándor tyukodi lelkész jegyzővé választott 3 évre.

Az alakulás után több életrevaló indítvány s napjainkban felszinen levő több fontos tárgy tétett eszmecserévé. Így p. o. hogy isteni tiszteletek a hétköznapok reggelein is állandóan tartassanak; parokhiális könyvtárak alakíttassanak s hogy ez az egyházak és lelkészek nagyobb megterhelése nélkül is lehetővé tétessék, el-

fogadtatott az a közvetítő indítvány, hogy az egyházakra nézve tétessék kötelezővé — mint tudunkkal a f.-szabolcsi egyházmegyében — a „Prot. Irod. Társaság“ pártoló tagjai közé belépés; a lelkészek mentessenek föl az egyh. m. könyvtár számára eddig fizetett évi 1 ft terhe alól; de ezt az 1 forintot fordítsák a parokhiális könyvtár gyarapítására; és a ki a lelkészek közül egyházi lapot járát, azt év végével mindig adja át a parokhiális könyvtárnak; lelkési gy. intézetünk reformjánál az osztásztályba sorozás helyett a percentuatio alkalmaztassék; a családkönyvek szerkesztésének kötelező volta esperesileg elrendelvé, egyöntetű minta szerkesztésére az egyházmegye kéressék föl; a „Szatmári Prot. Irod. Kör“ érdekében szélesebb körű agitáció folytatandó; az államkormány egyházpolitikai reformtörekvései sympathiával fogadtatnak, az állami anyakönyvezés és vallásszabadság, nemkülönben a polgári házasság törvénybe iktatásának terve helyeseltetik; azonban fölkéretni határozatott az egyházi felsőbb hatóság, hogy az anyakönyvek elvételeért kárpótlást sürgessen a kormánytól; az általános vallásszabadság életbe lépésére való tekintettel pedig, a cura pastoralisnak nagyobb hatályú, minden célravezető üdvös út és mód kiaknázásával gyakorlása, a belmissió felkarolása a sürgős lelkési teendők közé tartozónak mondatott ki.

Fölmerült az a kérdés is: mi tapasztalatokat szereztek a lelkésztársak a 3-ad napos ünnep beszűntetése körül? Az általános tapasztalat az volt, hogy a legtöbb helyen minden nagyobb resensus nélkül belenyugodtak a hívek. Hallomás szerint csupán egy helyen — Panyolán — szült némi visszatetszést és zavargást. Másik helyen — szinte hallomás szerint — Tisza-Becsen meg a lelkész követte el azt a nem várt dolgot, hogy határozat ellenére ünnepélyes isteni tiszteletet tartatott a legátussal.

Mindezen megállapodások, a mennyiben óhajtható, hogy a már korábban megalakult „Tiszavidéki lelkési kör“-rel testvéries együttműködés lépjen folyamatba, hozzászólás végett oda áttétetnek s a mennyiben egyik-másik fontosabb tárgy közmegebeszélést és megállapodást igényel, ennek kivételére egyetemes lelkési értekezlet tartása úgy kontemplátot, hogy fölvaltva egyik évben az óvári fürdőbe, másik évben F.-Gyarmathra hivassék egybe. Ennek a tervnek az elfogadására szinte felkéretni határozatott a testvér „Tiszavidéki lelkési kör“. Jövő értekezleten fölolvásás tartására Biki Károly és Mártha József fölajánlkozván; a fehér asztalnál lefolyt eszmecserezés, csöndes poharazás, majd pár órai társalgás után a készülődő erős zápor daczára szétoszlánk s noha egyikünk-másikunk bőrig ázva érkezett haza, dicsérjük a kezdeményezőket s reménykedünk az iránt, hogy jövőre nagyobb érdeklődés mellett tartatik meg a „Szamos melléki lelkési kör“ óvári-i értekezlete. Vivat, floreat, creseat!

— r. l.

NEKROLOG.

Szutor Endre emlékezete.

A kölcsei reform. egyház, melynek a megboldogult két évtizeden át lelki vezére volt, junius 5-én megható gyász-ünnepélylyel kísérté ki lelkészét a temetőkertbe. Ott voltak az elhunyt kartársai, barátai, a szatmári egyházmegyének, sőt a szomszédos máramaros-ugoccai s

beregi egyházmegyének is lelkészei közül szám szerint 20-an. Bélteky Albert botpaládi lelkész, tanácsbíró megható alkalmi imádsága után, fölemeitük a baráti s rokoni szeretet koszorúival elborított koporsót s bevittük az Ur házába, hol szintén Bélteky Albert könyekig megindító s baráti érzés melegétől sugallt gyászbeszéde s Szőke József mándi lelkész gyülekezetet és megboldogultat híven jellemző orációja s bucsúztatója alatt elsírtuk igaz bánatunk könyeit a vesztés fájdalmában. Az alkalmatlan út s csepergő idő daczára is az igaz részvét fájo érzése nagy közönséget gyűjtött össze közelebből s távolból. A helybeli két testvérfelekezet presbyteriumának tagjai felváltva vitték ki a koporsót a temető kertbe, hol Bortnyik György ev. lelkész mondott sirbeszédet s búcsúzott el szeretett kartársától s barátjától. A gyász-éneket a közeli falvakból egybesereglett kántorok s a sonkádi énekhar igyekezett meghatóbbá tenni.

A kérielhetlen halál ismét egy népes papi családot fosztott meg a jóformán még élte delén levő, súlyos betegség által megtört kenyérkeresőtől. Őt neveletlen árva s férjét vesztett özvegy kulcsolja imádságra kezét s keresik a gyógyírt s vigasztalást mérhetlen bánatukban, vesztességükben.

A csendes fészek vihar által szétrombolva . . . nincsen hely, hol fejüket lehajthassák! . . . Özvegyek és árvák Atyja, s egyetemes magyar reformált egyház, read néznek, hozzád kiáltanak!! . . .

A megboldogult T.-Nánán polgári szüléktől származott s a sárospataki főiskolában kitünően végezte a papi tudományokat s élénk kedélye, józan, mértékletes élete, rendszerető munkás szorgalma által a szatmári egyházmegyének is egyik közkedveltségü hivatott lelkésze volt. Tisztársai bizalmából tíz éven keresztül volt a lelkési özvegy gyámpénztárnak hűséges pénztárosa.

Hű nője — most már hunyta felett kesergő özvegye — Zámory Jolánnal 22 évig boldog családi életet élt, míg a gyermekei jövőjéért aggódó apai szív megtört a fájdalomban s most már ott nyugszik a csendes temetőkertben.

Azt mondtad, kedves barátom, halálodra gondolva „mi lesz azzal a kedves jó gyermekkel“, a ki a késmárki iskola egyik jeles növendéke . . . megnyugtatlak, vigasztalodjék szellemed . . . Most is már vigasztalója, gyámola igyekezett lenni bánatban megtört édes anyjának, testvéreinek gyászravatalod körül. A bánat sulya nem törte meg; nőni, növekedni fog, mint pálma a teher alatt, hogy anyjának, testvéreinek gyámola, egyházának, hazájának hű fia lehessen.

Nyugodjál békén jó barátunk, kedveseid, pályatársaid hű emlékezete virraszt síri álmod felett.

Sonkád.

Kocsis József,
ref. lelkész.

IRODALOM.

Emlékkönyv a nagy-kállói evang. reform. egyház 1892. évi november 6-án tartott hála- és öröm-ünnepélyéről. Az ev. ref. egyháztanács megbízásából összeállította: *Görömbei Péter*, a nagy-kállói ev. ref. egyház rendes lelképásztora, a f.-szabolcsi ev. ref. egyházmegye egyházi tanácsbírája és levéltárnoka. A befolyó tiszta jövedelem a helyi szegényalapra fordítatik. Ára 30 kr. A 38 lapra terjedő füzet tartalma következő: Előszó. Programm. Ima, Kiss Áron püspök. Beszéd, Lukács Ödön

esperes. Vázlatok a torony történetéből, Görömbei Péter. Urvacsorai beszéd, Sáfrány Zsigmond. Esketési beszéd, Nagymáté Albert. A jelenvoltak névsora. Függelék. — Az érdekes emlékkönyv, mely főleg a n.-kálói egyház-köztség történetére nézve igen fontos adatokat tartalmaz, teljes figyelmet érdemel, s mint ilyet ajánljuk azt a távolabb állók figyelmébe is.

Gyakorlati bibliamagyarázatok. Szakfolyóirat. Tizenharmadik évfolyam. Megjelenik minden két hóban egyszer. Szerkeszti és kiadja: *Garzó Gyula*, a békésgyomai ev. ref. egyház egyik rendes lelkipásztora. Főmunkatársak: Könyves Tóth Kálmán debreczeni ev. ref. lelkipásztor, Barakonyi Kristóf h.-szentgyörgyi ev. ref. lelkipásztor. Előfizetési ára egész évre 4 forint o. é. Az előfizetés egész évre kötelező, de fél- vagy negyedévi részletekben is beküldhető. A márczius—áprilisi kettős füzetben *Sulyok István* nagy-váradí lelkész folytatja a Mennyei jelenésekről szóló könyv magyarázatát. Mindnyájan tudjuk, hogy az egész bibliában nincs nehezebben magyarázható könyv, mint épen ez s annyival nagyobb N.-Várad derék ifju lelkészének érdeme, ki a nehéz feladatot oly megnyugtatólag, építő hatású magyarázatokkal oldja meg. A füzet végén függelékül a szerkesztő közöl ünnepi és közönséges beszéd-felosztásokat. Valóságos bravour-munkát látunk e néhány dispozióban. Kérünk ebből többet is. A hasznos vállalatot pedig újra meg újra nagyon melegen ajánljuk.

Ötven év a római katolikus egyházban. Irta: Chiniquy Károly amerikai pap, „A Pap, A Nő és A Gyóntatószék“ stb. művek szerzője. Amerikában eddig 45 kiadást ért. Angolból fordította: *Révész Mihály*. III-ik kötet. Ára 1 frt 30 kr. Karczag, Szódi S. kiadó tulajdona. 1893. — Bevégezte immár t. *Révész Mihály* úr, a n.-bajomi ev. ref. egyházköztség buzgó, irodalmilag is tevékeny ifju lelkésze e rendkívül érdekes művet, melynek magyar nyelvűnkre fordítása s kiadása által igen nagy szolgálatot tett egyházunknak — épen ezen időben, mikor a római katolicismus oly igényekkel kezd elénk lépni, melyek csak egy igazi s méltólag úgynevezhető világvallást illetnek meg. Ismertettük annak idején e műnek előző kötetét. Ebben folytatja Chiniquy a római katolicismusról, a zárdai életéről való leleplezéseit, melyek őt mind közelebb vitték ahoz, hogy szakítson addigi vallásával, melynek pedig lelkiösmerete szerint hű fia igyekezett lenni. Ragyogó vonásokkal írja le szerző azon nagy lelki küzdelmeket, melyeken át kellett mennie, míg a protestántizmusra tért. Az utolsó szakaszban azt adja elő, hogy áttérése után nem kevesebb, mint harminczszor tettek nyilvános kísérletet meggyilkolására. Mi nálunk összehasonlíthatatlanul magasabban áll a római katolicismus erkölcsi élet dolgában, mint odaát Amerika azon részeiben, hol Chiniquy élete folyt. Mi nálunk a protestántizmus ereje annyira átjárta már a társadalmat, hogy olyan borzalmas dolgok nem történhetnek többé, a minőkről az amerikai szerző ír. Épen azért érdekes olvasmány lehet e könyv római katolikusokra nézve is, mert megláthatják belőle, mit ér az ő vallásuk a protestántizmus kovásza nélkül s hova sülyesztheti az embert a világosságot megvetni akaró vakbuzgóság.

Öt nyelvű szótár. Robiczek Zsigmond könyvkereskedő (Budapest, V. ker., Fürdő-u. 8. sz.) kiadásában és Somogyi Ede szerkesztésében hézagot pótló

vállalat indult meg. A vállalat czime: *Öt nyelvű szótár* és felöleli a magyar, német, angol, francia és olasz nyelvet. A műben igen fontos és gyakorlati újítást tapasztalunk, a mennyiben mind az öt nyelvnek szókinése egyetlen folytatólagos, megszakítatlan ábéczerendben van feldolgozva, a mi lehetségessé tette azt, hogy minden egyes szó valamennyi többi négy nyelvre le van fordítva. A kiadó és szerkesztő ígérete szerint az aránylag szűk tér daczára összesen körülbelül 800,000 szót fog e szótár tartalmazni. Az egész mű 32 füzetben fog megjelenni és egy füzet ára 30 kr. Mindazoknak, a kik idegen nyelvekkel foglalkoznak, melegen ajánljuk e közhasznú és mindenestre érdekes mű megszerzését,

Beküldettek. Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) czégnél, Budapesten, Andrassy-út 21. sz. a. közelebb a következő művek jelentek meg: *Községi biráskodás* Kassay Adolftól. Ára 60 kr. — *Bűntető törvénykönyv a kihágásokról* szóló 1879. XL. t.-cz., új és olcsó kiadásban. A füzet ára 30 kr. — *Számtani példatár megfejtésekkel*. I. r. Ily című segédkönyvet szerkesztettek Schmidt Antal és Zettner Ede fővárosi tanárok, főkép a polgári és alsófoku keresk. iskolák számára. Ára kötve 70 kr. — *Magyar Livius-kiadás*. Az a gyűjtemény, melylyel a Lampel-féle kiadóczég az iskoláinkban még egyre kísértő német klasszikus kiadásokat akarja kiszorítani, örvendetesen halad és nyomról-nyomra tért hódít. Így Livius „Ab urbe condita“-jának XXI. és XXII. könyve, melyet Iványi István és Wébel János bő magyarázatokkal kísérték, már második kiadásban jelenik meg e derék vállalatban. Az említett kötet 14 ivre terjed és ára 1 frt. — *Természetrész*. A polgári és felsőbb leányiskolák számára tankönyvet adott ki dr. Vángel Jenő egyet. tanársegéd, alaposan átdolgozva Pap János régebbi természetrajzát. 382 képpel van ellátva, ára 1 frt 40 kr. — *A latin és görög klasszikusok* ama gyűjteményéből, melyet P. Thevrewk Emil szerkeszt, ismét újabb kötet látott napvilágot. Tacitus Annaleseink 1—6. könyveit tartalmazza, melyeket Némethy Géza egyet. m. tanár adott ki. Ára 65 kr. — *Budapest legújabb terürajza*. Fel vannak rajta tüntetve a legeslegújabb változások, sőt már a tervezett új Dunahidaknak is jutott rajta hely. A lóvasúti és villamvasúti vonalak is jelölve vannak; a nyomás rendkívül tiszta, a jelzés minden tekintetben a legmegbízhatóbb. Ára 30 kr. — *Szerkesztéstan*. Koltai Virgil fővárosi tanárnak ily című, középiskolák számára való és a legújabb min. tanterv szerint készített tankönyve gyorsan ért második kiadást, a mi már magában is bizonyítja, hogy a szakkörök kellő méltánnyal fogadták. A szerző ez új kiadásban számos javítást tett művén: átalakította és bővítette az olvasmányi részt, az elméleti részt rövidítette, de példákkal azonban szaporította. A könyv 258 oldalra terjed, melyből 200 jut az olvasókönyvre, ára 1 frt 30 kr.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Személyi hírek.** Szeretett püspökünk, főtiszteletű *Kiss Áron* úr üdülés végett a bártfai fürdőre utazott. Kísérje őt áldás- s szerencsekívánatunk s hozza vissza a gondviselés a megnyert üdülés után szerencsésen szerettei s tisztelői körébe. — *Dóczi Imre* főiskolánk gymn. tanára junius 21-én ment föl a fővárosba, hogy onnan a görögországi tanulmányútra induljon. Kartársai s barátai tömegesen kísérték ki a helybeli pályaudvarhoz,

hol a szerencsés vizionlátás reményében szívélyesen bucsuztak el tőle. — *Szócs Farkas*, budapesti theol. akad. tanár, főiskolánkban az érettségi vizsgán kormányképviselő, körünkben időzik. — *Csiky Lajos*, mint kormányképviselő, a tegnap esti vonattal Csurgóra, a főgymn. érettségi vizsgálat megejtésére utazott el. — *Bartók Jenő*, ki a theologiai akadémiái tanfolyamot főiskolánkban jeles eredménnyel végezte, s mint ilyen a Nagy József-féle 500 ftos ösztöndíjat külföldi tanulmányútra megnyerte volt: közelebről bölcsészettudori rangra emeltetett a kolozsvári egyetemen. Szívőből gratulálunk!

— **Gróf Kuun Kocsárd** 90 éves jubileumi ünnepélyét f. hó 25-én ülik meg Szászvároson. Az agg főúr egyik legnemesebb alakja közéletünknek, a ki ritka áldozatkészségével hosszú életpályáján keresztül folyvást újabb s mindig nagyobb szerű tanujeleit szolgáltatta nemzete, a magyar faj és a magyar művelődés ügye iránt való lelkes szeretetének s egyházunk és tanügyünk érdekei iránt érzett meleg buzgóságának. Az ünnepély kezdeményezése a szászvárosi ref. Kuun-kollegium részéről indult ki. a mely legnagyobb pártfogóját tiszteli a nemes grófban; mert hiszen ezen, ma már virágzó gymnásiummunk részére tett m. e. 120,000 frtra menő alapítványával nevét minden időkre megörökítette és kegyelet tárgyává emelte. Az erdélyi ref. egyházkerület s több más testület és intézet, ezek közt az EMKE. is, a mely szintén legnagyobb alapítóját tiszteli az ünnepeltben, a ki egy negyedmillió forint értékűt képviselő fekvősegeit adományozta az egyesületnek, az ünnepelők sorában foglalnak helyet. Az egyházkerületet Szász Domokos püspök vezetése mellett Szász Gerő egyh. ker. főjegyző és dr. Kolozsvári Sándor fogják képviselni. Minden igaz magyar és minden református ember velünk együtt szívőből üdvözli e napon a nemeslelkű főurat s kéri reá Istennek kegyelmét továbbra is.

— **Az első példa.** Az ácsi egyház presbyteriuma nemcsak azt határozta el, hogy a maga részéről az 1893-ik éven kezdve évi 12 frttal járul a lelkesi özvegyárvai gyámintézet alapjához, hanem egyuttal átir a dunántúli egyházkerület valamennyi presbyteriumához, hogy hasonlóan cselekedjenek. Míg az egyetemes lelkes-özvegyi és árvagyámintézet felállítatik: addig az évi felajánlott összeget az ácsiak az egyh. megyei gyámolda pénztárába fogják beszolgáltatni. Cselekedett pedig eképen az ácsi lelkes presbyterium már csak azért is, mert hiszen a tanítói nyugdíj-intézmény javára nemcsak évek hosszú sora óta fizeti minden tanító után a 12—12 frtot: de ezenkívül újabban a tanköteles gyermekek után járó 15—15 kr.-os befizetéssel ismét emelkedett az összeg, mely egyháztagjaink részéről a tanítói nyugdíj javára fordítatik. Ennél méltányosabb, igazságosabb, de egyuttal elismerésre méltóbb cselekedetet a kor színvonalán álló presbyterium alig követhetett volna. Mit mondjunk még hozzá? Csak annyit, hogy ha csak néhány évvel ezelőtt ilyenmü mozgalom keletkezik, bizonyára előbb volnánk! De mert később is jobb, mint soha, kérjük, ajánljuk, sürgetjük, hogy presbyteriumaink lelkesedjenek fel az *első példa* látásán, s ama lelkesi karnak, melyet épen az idők folyása szerint önfeláldozóbb munkálkodásra hív az idők jele; mely — a mint látszik — egyelőre arról sincs biztosítva, hogy nem feketébb kenyeret fog-e jövőre családjával együtt fogyasztani akkor, a midőn az eddigi se valami fehér volt, annak a lelkesi karnak biztosítsák azt a nyugodalmat, mely a tanítói kar részére rég biztosított, hogy t. i. sem ők az erőtlenedés napjaiban, sem maradékaik a családfő kidől-tével nem lesznek a szánakozás tárgyai s az inségnek

martalékai. Az ácsi derék egyház és annak presbyteriuma előtt pedig emeljünk kalapot!

— **Felsőbb leányiskolák Erdélyben.** A Prot. Közönyben Vajda Ferencz a magyarhoni négy egyházkerületnek a felsőbb leányiskolák szervezése tárgyában indított mozgalomára reá mutatva hasonló munkálkodásra hívja fel az erdélyi egyházkerületet. Igen szerencsésen kijelöli azon három pontot, melyen már eddig is van valamelyes leányiskolánk, a melyeket tehát csak fejleszteni kell, s melyek közül kettőnek u. m. a kolozsvárinak és marosvásárhelyinek a javára Radák Ádám báró 400—400 ftos alapítványt tett; a harmadik pont Székely-Udvarhely lenne. A fejlesztés körül a kivitelre nézve Vajda Ferencz egyetlen biztosítékot abban látna, ha aztán mindhárom leányiskola egyházkerületi védnökség alá helyeztetnék. Erre — úgy látszik — csakugyan nagy szükség lehet, mert akkor biztosabban remélhetjük, hogy nem fordulna elő olyan hihetetlen állapot, mint a minőről a Vajda Ferencz közleménye után értesülünk, hogy t. i. Székely-Udvarhelyen a hat osztályú református leányiskolának római vallású igazgatónöje van. Hát ez már nem tollerancia, hanem önmagunkról való megfélekedés. A római vallású jó püspökök és egyéb kisebb-nagyobb papi méltóságok egy gazdatiszteske, ispánocská alkalmazásakor is felette óvatosak, hogy valamely elkarkozott „eretnek“ ne találjon kenyérhez jutni abból a javadalomból, mely végre is a közös hazáé. Mi pedig még ily állás betöltésénél is közömbösek vagyunk? . . . Így teljesen felesleges felsőbb leányiskolákat kreálni. Olcsóbban is célhoz jutunk.

— **Egyházmegyei tisztújítás.** A máramaros-ugocsai egyházmegye szavazatszedő bizottsága f. hó 12-én bontotta fel Tamásváralján a presbyteriumoknak egyházmegyei tisztviselőkre beadott szavazatait. Az eredmény ez: esperes Csernák István, gondnok Szöllősy Antal kir. tanácsos; papi tanácsbírák: Ladányi Pál viski, Bikky Ferencz gyulai, Biró Lajos n.-szöllősi, Sárkány Lajos f.-ardói lelkészek. Egy helyre új szavazás rendeltetett el. Világi tanácsbírák lettek: György Endre volt orsz. képvis., Forizs István bökényi birtokos, Horváth Menyhért huszti ny. járásbíró, Szentpáli István ugoicsai alispán, Erdő Imre técsői ügyvéd. Jegyzők: egyházi Bikky Ferencz, Darabant Gusztáv; világiak dr. Tóth Jenő, Krüzsely Bálint. Melegen üdvözöljük az ujonnan választott tisztikart, s különösen örömmel fejezzük ki a felett, hogy az egyh. megyei gondnoki fontos állás ily szerencsésen tölthetett be; Szöllősy Antal kir. tanácsos úr a szigeti egyház rekonstrukciója körül eddig is hervadhatatlan érdemkoszorukat szerzett magának s bizonyára e koszoruk száma a tevékenység tágabb terén csak szaporodni fog. Áldás legyen buzgó munkálkodásán!!

— **Irodalmi ujdonság.** Az egyházi közigazgatás útmutatói. Jeleztük, hogy az egyházirodalom buzgó kiadója: Hornyánszky Viktor, Magyarország Egyházi Közigazgatási Térképének Eötvös Károly Lajos által szerkesztett nagy műlapját bocsátja közre s ezt ugyanazon szerző „Egyházi Közigazgatás Kézikönyvének“ ingyenes mellékletül küldi az előfizetőknek meg. A kibocsátott megrendelési felhívásból látjuk, hogy külön a térképnek ára 2 frt, vászonra huzva s angol vászon tokban, vagy 110 cm. hosszú két fekete fényezett léczcel szepten 4 frt. A két kötetben teljesen megjelent Egyházi Közigazgatás Kézikönyvének megrendelési ára „Magyarország Egyházi Közigazgatási Térképével“ együtt 6 frt. A díszes bekötési tábla egy-egy kötethez 40 kr. A kétkötetes mű vászonba kötve, térképpel 7 frt. Az „Egyházi Közigazgatás Kézikönyvének“ tartalomjegyzé-

két következőben közöljük: Első kötet. *Egyházi közgazgatás*. Első könyv. *H a t ó s á g o k*. Egyház és állam. Királyi jogok. Az egyházak viszonzossága. Az 1868. LIII. törvényezikk. Vallásgyakorlat. Az egyházak kormányalkata. Az egyházi hatóságok a római és görög kath. egyházakban. Gör. kel. egyházi hatóságok. Prot. egyházi hatóságok. Egyházközségi szervezet a katolikusoknál. Az erdélyi róm. kath. autonom egyházközség. A kolozsvári róm. kath. egyházközség. Gör. kel. egyházközség. Protestáns egyházközségek. Hitközség a zsidóknál. Patronatus. Esperes. A főhatóságok testületi működése. Zsinatok. Az erdélyi róm. kath. Status. Az erdélyi róm. kath. Igazgató tanács. Zsinat a reformátusoknál. — Második könyv. *Lelkészi hivatal*. Lelkészképzés. Segédlelkészek, diakonok, vikáriusok. A lelkészi állással egybekötött előjogok. Papi kinevezés, választás. A lelkész közhatósági teendői. Anyakönyvvezetés. Anyakönyvi kivonatok és lelkészi bizonylatok. Az anyakönyvvezető teendői katonai ügyekben. Az anyakönyvvezésnél előforduló visszaélések megtorlása. A lelkészi hivatal és a katonaság. Katonák nősülése. Honvédek és csendőrök nősülése. Adó. Illeték-egyenérték. Bélyegilleték. Posta. — Harmadik könyv. *Házasság*. Törvénykezés. Eljegyzés, hirdetés. Házasságkötés, esketés. Válás. Szentszék. Kath. és gör. kel. fegyelmi bíróságok. Fegyelmi bíraskodás a protestánsoknál. — Negyedik könyv. *J a v a d a l o m*. Lelkészi javadalom. Congrua. A párbér. Kepe. Stola. Egyéb papi jövedelmek. Lelkészi javadalom a gör. kel. román egyházban. A gör. kel. szerb lelkészek javadalma. Prot. lelkészek javadalma. Főpapi javadalom. Főpapi javadalom kezelése. Időközi jövedelmek. A kegyuraság. A kegyúri kötelezettségek tüzetesebben. A kincstár, vallás- és tanulmányi alap kegyurasága. Patronatus az erdélyi protestánsoknál. Kath. alapok és alapítványok. A gör. kel. egyházalapok. Prot. egyházi közalapok. — Ötödik könyv. *E g y h á z i a k h a g y a t é k a*. Hagyatéki eljárás. A főpapok végrendelezése. Az alsó papság hagyatéka. — Függelék. Idézések, hivatkozások, utalások. Betürendes tárgymutató. — Második kötet. *Felekezeti iskolajog*. Első könyv. *T ö r t é n e t i á t t e k i n t é s*. Egyház és iskola a középkorban. A reformáció és az oktatásügy. A protestánsok első iskolái. Az ellenreformáció és az iskolák. Az állami felügyelet. Az 1868: XXXVIII. törvényezikk meghozataláig. — Második könyv. *F e l e k e z e t i n é p i s k o l á k*. Az 1868: XXXVIII. törvényezikk. Az 1876. évi XXVIII. törvényezikk. Állami felügyelet. Felekezeti népiskolai hatóságok. Egyházmegegyei és egyházkerületi tanfelügyelők. A kath. népiskolákra vonatkozó egyéb rendeletek. A magyar nyelv tanításáról a népoktatási tanintézetekben. Gör. kel. felekezeti tanhatóságok. Népoktatási intézetek a reformátusoknál. A dunamelléki reform. egyházkerület népiskolai szabályzata. Az erdélyi ref. egyházkerület népiskolai rendszabálya. Evangélikus népiskolák. Népoktatási intézetek az erdélyi szász evangélikusoknál és az unitáriusoknál. Izraelita iskolák. A tanítók nyugdíja. A nyugdíjtörvény végrehajtására vonatkozó utasítások. Ötödéves fizetési pótlék. — Harmadik könyv. *K ö z é p i s k o l á k*. Az 1883: XXX. törvényezikk. Az 1890: XXX. t.-cikk a középiskolákról és azok tanárainak képesítéséről szóló 1883: XXX. t.-cikk módosítása tárgyában. Az állami kezelés alatt álló fels. középiskolák rendtartása. A fels. középiskolákra vonatkozó általános utasítások. Érettségi vizsgálati utasítás. Az erdélyi róm. kath. Status gymnasiumai. A magyarországi ref. középiskolák. Az erdélyi ref. középiskolai rendtartás. A tiszai ág. ev. egyházkerület „Rendezete”. Az unit. középiskolák rendszabályai.

Nyugdíjazás. Az erdélyi r. kath. Status tanári nyugdíj-szabályzata. A dunamelléki ref. egyházker. tanári gyám-egyesület. A tiszántúli ref. középisk. tanárok nyugdíjintézete. A tiszai ág. ev. egyházkerület nyugdíjintézete. Fel. középiskolák orsz. nyugdíjintézete. Fel. középiskolák meglátogatására kiküldött miniszteri megbízottak. Az orsz. közoktatási tanács. Tankönyv engedélyezés a középiskolákban. Középiskolai tanárképzés. Szabályzat a középiskolai tanárvizsgálat tárgyában. Bölcsészettudori szigorlat. — Negyedik könyv. *F ő i s k o l á k*. Kir. (kath.) jogakadémiák. Kir. jogakadémiák tanulmányi és vizsgálati rendje. Az egyet. vizsg. szabályzat kiterjesztése a fel. jogakadémiákra. Az akadémiák egy éves önkéves hallgatóinak adott kedvezmények. Magántanulás, tanfolyam nélkül vizsgázás. Az egri érseki joglyceum tanulmányrendje és fegyelme. Zsinati törvény a ref. főiskolákról. A debreczeni ref. jogakadémia tanulmányrendje. Az eperjesi ág. ev. jogakadémia szervezése. — Függelék. Idézések, hivatkozások, utalások. Betürendes tárgymutató. — Mind az „Egyházi Közigazgatás Kézikönyvére”, mind külön a „Magyarország Egyházi Közigazgatási Térképére” megrendeléseket elfogad alólírtak könyvkiadóhivatala és könyvkereskedése, valamint bármely fővárosi vagy vidéki könyvkereskedő. — Tisztelettel alólírtott abban a meggyőződésben vállalkozott a rendkívül költséges két szakmunka kiadására, hogy az egyházi, iskolai és közhatósági közigazgatás összes tényezőinek a legjobb szolgálatot teend a hézagpótló és bizonyára még sokáig egyedül álló kézikönyv és térkép. Az egyházi, iskolai és közhatósági illetékeségi és hatáskörök biztos ismerete előfeltételét képezi úgy a saját hatáskörökben helyes közigazgatásnak, mint a különböző hatóságok közt összeütközések kikerülésének. E mellett pedig az egy területen működő többféle közigazgatási hatóságok más-más szervezetének és eljárásának összehasonlítása nyújtja legtermékenyebb talajt a közigazgatás minden rétegében szükséges fejlődésnek, haladásnak. Van szerencsénk tehát bizalomteljesen kérni hazánk összes egyházainak főtisztelendő papságát, iskolai és közhatóságait az egyházi közigazgatás e nélkülözhetlen segédeszközeinek beszerzésére: az „Egyházi Közigazgatás Kézikönyve” és a „Magyarország Egyházi Közigazgatási Térképe” megrendelésére, melyet alábbi bárczán, vagy postautalványon a bent megállapított határidőig hozzánk juttatni méltóztassanak. Budapest, 1893. május hó. Hornyánszky Viktor könyvkereskedése. Gondoskodni fogunk E. K. L. immár teljesen megjelent nagy értékű könyvének ismertetéséről.

— **A debreczeni jótékony nőegylet** árvaleányházi iskolájának nyilvános vizsgálata f. hó 11-én d. e. minden tekintetben jeles sikerrel folyt le. A nagy számmal jelen volt hölgy- és szakközönség ismételtlen legélenkebb elismerésének sietett kifejezést adni a kitűnő eredményért Székely Melinda tanítónő előtt. Az árva leánykák ügyes feleletei a hölgyeket könyekig meghatották. A ref. növendékek vallástani vizsgálatát Némethy Lajos ref. lelkész vezette és felőle legnagyobb elismeréssel nyilatkozott.

— **Egyházpolitikai mozgalom.** A helyzet képét igen szerencsésen rajzolja a Szabad Egyházban Puritán. Oly találóan ír, hogy *Tömegigazgatás* című közleményét sietünk átvenni s közölni belőle a következőket: Az egyházpolitikai kérdésekben a katolikus püspökök nem csak a római pápára, hanem a tömegre is appellálnak. Érdekes! Hiszen az ő világraszóló rendszerök mellett, különösen a hit dolgában, sem királynak, sem hercegnek, sem parasztnak, semmi szava nincs; hát miért akarják most azon kérdést a laikusok által eldöntetni:

forog-e fenn dogmatikai sérelem vagy nem? Vagy a laikusokra vonatkozó tanban is olyan jártasok a nagy tudósoknak kürtölt püspök urak, mint saját egyházuk dogmaiban, melyről oly szép bizonyítványt állított ki Csáky miniszter az országgyűlésen?! Már most, ha a püspök urak is zavarban voltak a miatt, hogy történt-e dogmatikai sérelem: megbízható-e, számbavehető-e azon tömegnek ítélete, a mely sem a trienti zsinati végzéseket, sem Bellármint, sem Möhlert, sem Perronet stb. soha nem tanulmányozta? Úgy tartom: nem; ha csak a katolikus hittan alapos értéséhez nem tanulmány, hanem csak grófi cím, nagy torok s több efféle fényes tulajdonságok szükségesek. Valóban a lourdesi csudához hasonló volna a püspök urak eljárása, ha a történelemből nem ismernők, hogy a különböző vallások hazug és önző apostolai, midőn okokban, erőben megfogytak: rendszerint a tömegre hivatkoztak és erőszakos eszközökhöz, börtön, verpad, máglya, — folyamodtak. A zsidó főpapok, miután tudománytal, bölcsességgel nem győztek az Ur Jézus felett: a tömeget izgatták fel, azzal ordították: feszítsd meg! De hát Jézus hivatkozott-e valaha az igazság bebizonyítása végett a tömegre? Az igazság ellen tömegre hivatkozni, és nem érvekké lépni fel, a mint komoly őszinte férfiakhoz nem illik: úgy nagyon gyanús. Nem lehet az igazság, melyet nem érvek, erősségek és okok, hanem a törkök és kiabálások védelmeznek. Világhírű, nagy tudományú püspök urak, érveket tehát, és nem izgatást, mert az izgatás vezethet ellenségeskedéshez, gyűlölködéshez sőt börtönhöz, fegyverhez és tűzhalomhoz is, de az igazság diadalához soha! stb.

— **Érettségi vizsgálatok a M. Á. szerint.** Ez az érdekes „egyetemes politikai lap“ (!) „Érettségi vizsgálatok“ cím alatt ezeket mondja: „Országszerte folynak az érettségi vizsgálatok . . . A fődirektorok nagy skrupulozitással nézik át az írásbeli dolgozatokat, a kormánybiztosok szemfüleskednek (!) a szóbeli vizsgálatokon s mind a ketten egyértelműleg ütik a tanárokat. Azaz különbséget kell tennünk az intézetek között. A papi s a kir. kath. gimnasiunoknak semmit sem néznek el, de az autonóm felekezetek érettségi vizsgálatain vígan folyik a praeparált feleletek gyártása s a mondva csinált pedagógiai eredmények százféle finesse, melyeket csak az képes felfogni s leálczázni, a ki maga is professzor ember“ sat. sat. A ki ezeket a nyelvtöltegetéseket cselekszi, oda biggyeszti a nyelvtöltegetés elébe a (Dr. — G—) jegyet, a végén pedig kegyesen megengedi gyanítanunk, hogy ő, ki ezeket a horribilis dolgokat „felfogni és leálczázni“ képes, legalább is professzor. Mi, az ilyen idétlenkedés után, bátorkodunk kétségbe vonni akár doktori, akár professzori voltát. Sőt azt vagyunk kénytelenek feltenni éretlenkedése után, hogy érettségi vizsgát sem tett. De ha quo fato tett volna is: nem hiszszük, nem tételezhetjük fel, hogy pl. nálunk, Debreczenben, az itt gyakorolt lelkiismeretes szigorúság mellett még egyszer le tudná tenni. Hát ha a papi és kir. katolikus gimnasiunokban a „fődirektor“ és „kormánybiztos“ urak egyértelműleg „ütik a tanárokat“, bizonyosan azért „ütik“, mert rászolgálnak. Nálunk nem ütnek sem tanárt, sem tanítványt; hanem végzi mindenik a maga dolgát lelkiismeretesen, s azzal annyira el van foglalva, hogy nem ér reá a nem autonóm felekezeti tanintézetek gyengeségeivel foglalkozni.

— **„Zöngemények.“** Valami „Bús magyar“ hangzatos czég alá bujt felebarátunk a közelebbi zsinat dolgainak „zöngeményekben“ való megörökítésében tette kemény próbára gyenge poétai tehetségét. A papir

mindig türelmes volt, s ez erényét igyekszik is kizsákmányolni nem csak minden szerelmes gymnasista gyerek, de a mi Bús Magyarunk is. Hogy mi akar lenni az ő „Zöngeménye“, nehéz megmondani. Histórianak nem história, satírának sem satíra, annak csak paródiája. Lehet, hogy hallotta hírét annak a tréfás verszetnek, mely az előző zsinat férfaiával foglalkozott, s melyet könyomatban bizalmasan megkaptak volt az akkori zsinati atyák; megirigyelte a dicsőséget, s valóban mint maga is beismeri, száján egy *dorombbal*, neki megy a zsinatnak, ott aztán éktelenül hadonáz, izléstelenül kiabál, ordít, s azt követeli legalább is, hogy a többség ijedten meg tőle. Ha nem ismernők az ilyen hangú kapacitást, lehet, hogy az Aesopus oroszánjával simili metu fugissemus. De nem ijedtünk meg, csak megbotránkoztunk azon, hogy az ilyen gyarlóságok napfényre hozatalát nem átalja valaki. Azon meg épen csudálkozunk, hogy akadt egyházi lap, mely gyönyörűségét találta e gyászos férczelményben. De hát izlés dolga.

— **Adományok néhai Révész B. püspök szellemi emlékére.** A *dabolci* ev. ref. egyház részéről t. Kürthy Károly lelkész úr 1 frtot küldött be hozzánk, melylyel átszámolunk a főt. püspöki hivatalnak. A 22. számunkban kimutatott 1820 frt 67 kr.-ral együtt eddig 1821 frt 67 kr. gyűlt be és nyugtáztatott Lapunkban. Szerkesztőség.

— **Kisujszállítás.** Keszi Hajdu Lajos tanár úr 3 forintot küldött be lapunkhoz, mint a kisujszállási reform. középiskola konfirmált 4-ik osztályu növendékei részéről a *resiczai* ref. új egyház részére önként ajánlott adományok összegét. Hozzájárultak ehhez: Bakó Kálmán 10 kr., Bór Géza 10 kr., Kis Imre 10 kr., Koncz Kálmán 10 kr., Vad Lajos 20 kr., Márton Dezső 20 kr., Farkas György 50 kr., Rázsó Antal 1 frt. Azon osztály nem református tanulói: Blájer Rezső 2 kr., Svarcz Mózes 2 kr., Csima Gyula 2 kr., Rajner Dániel 3 kr., Veisz Illés 5 kr., összesen 2 forint 44 kr. Nevezett tanár kipótolta 56 kr.-ral = 3 forint. Ezen összeget rendeltetési helyére fogjuk juttatni. Szerkesztőség.

— **Adomány a m.-szigeti egyház részére.** Sziget város képviselő testülete, méltányolván a szigeti reform. egyháznak a város előrehaladása érdekében mindenha tett üdvös szolgálatát, templomépítési költségének fedezésére egyhangulag 1000 frtot szavazott meg. Nagyon szép dolog egy ilyen különböző ajku és vallásu városban.

Szerkesztői üzenetek.

B-ö J-s Kisujszállítás. A késéssel ne veszítsük el szives türelmét. Értéke mindenkor meg van. — **N-gy. S-r. Á-a.** Három is érkezett. Kettőt közelebről. — **Sz-ó. S-r. Turkeve.** Az ABC ügyében **eredeti** külön ismertetés beküldését kérjük. At nem vehetjük. — **B-sz. K-ly. H.-M.-V.** Köszönet az értékes cikkért. Sorát várja. Még találkozunk. — **S-y J-f. K.-János.** Terjedelme sajnálatunkra késlelteti. Címét is változtatni szeretnők. — **K-cs L-s. P-a.** Fogadja szívélyes köszönetünket. — **L-i M-ly.** Vettük. Közelebről adjak, de talán van egy kis félreértés közöttünk. Ezt kerülnünk kell. — **M. A. B-t.** Vettük. Kívánatos is, hogy az ellennézetiek se hallgassanak Üdvözlötünket! — **K. T-h L. Tárkány.** A régebbi küldemény közlésére nem volt kedvező alkalmunk, s le kellett mondanunk róla. Az ujjal is majdnem úgy vagyunk, melynek célját sem tudjuk felismerni, vagy a mennyire sejtjük: akkor ily alakban — — célját téveszti. A hiányzó számot küldjük. — **T-a K-ly. H-a.** A régebbi küldeménynek sajnálatunkra tárgyánál fogva nem adhatunk helyet, különben is versek közlésére minél kevesebb terünk van. A közelebbi küldemény igen helyén van politikai lapban (ámbar nem a „B. H.“-hoz, hanem a „P. H.“-hoz lenne jó eljuttatni); s bár mily feltétlen tisztelői vagyunk a bántott nagy embernek, s bár mennyire elítélendő is a kvalifikálatlan eljárás: a felszólalás lapunkban nem találja meg kellő terét. Ott kapja meg eléggé a magáét. De hát ott helyben nem lehetne-e gondnoksági gyűlésben, — melynek a lelkész bizonyára tagja — elintézni a dolgot s elhárítani az ily kellemetlenséget? . . .

TARTALOM-JEGYZÉK: T. Olvasóinkhoz. A szerkesztőség. — A 147. §. Kiss Bertalar. — A vallás szabad gyakorlásáról szóló javaslat 8-ik §-ának a) pontja. Nagy Sándor evang. ref. lelkész. — Közéletünk: Válasz „Az idők jele” című cikkre. Fekete József, atányi ev.ref. lelkész. — Lelkeszi érteket. r. l. — Nekrológ. Kovács József ref. lelkész. — Irodalom. — Különfélék. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.

Felelős szerkesztők és laptulajdonosok:

CSIKY LAJOS és Dr. BACZONI LAJOS.

Pályázat

az érmelléki evang. ref. egyházmegyébe kebeleztet érmihályfalvi, halál által megüresedett, evang. ref. lelkészi állomásra.

Évi javadalom föld-, termény- és készpénzben — a stólat nem számítva — 1600 frt és így I-ső osztályu állomás.

Megjegyeztetik 1. hogy a terményfélék pénzzé változtatása folyamatban van. 2-or. A megválasztott lelkész hivatalát 1894. április hó 24-én foglalja el, javadalmának fele az özvegyet illeti, a gyámintézet köteles tagja és ennek pénztárába 1895-ik évi javadalmának felét tartozik befizetni.

Pályázók szabályszerűen felszerelt kérvényeiket július hó 5-ik napjáig az esperesi hivatalhoz, H.-K.-Sz.-Imrén, u. p. Szalárd, fogják beadni.

Debreczen, 1893. jun. 21.

KISS ÁRON
püspök.

Pályázat tanári állásra.

A hajdunánási ev. reform. hat osztályu gymnasiumban üresedésbe jött *történelem-latin-nyelvi* rendes tanári székre pályázat hirdetik.

Fizetés 1000 frt, melyből 100 frt lakbér, az egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve. Ha okleveles pályázók nem lennének, alkalmazást nyerhetnek tanárjelöltek is; ez esetben azonban a fizetés 900 frt, melyből 100 frt lakbérnek tekintetik.

Pályázhatnak ev. ref. vallásu egyének. A kivánt oklevéllel bíró egy évi sikeres működés után állandósíttatik, a midőn a tiszántúli ev. ref. középiskolai tanárok gyám- és gyugdíjintézetének jogos és kötelezett tagja leend. Nem okleveles egyén csak helyettes tanári minőségben és csak egy évre választatik, de ha ez idő alatt fenti tárgyakból oklevelet szerez és sikeres működést mutat fel: a következő évben mint rendes tanár állandósíttathatik. Végre ha okleveles, de nem a kiirt szakokból képesített egyén választatnék, az szintén csak helyettes tanári minőségben és csak egy évre alkalmaztatik, fizetése azonban 1000 frt lesz.

A megválasztott egyén állomását f. é. augusztus végén, legkésőbb szept. 1-én elfoglalni köteles s ha családost, 40 frt, ha pedig nőtlen, 15 frt költözködési átalányt kap; ez összeget azonban, ha állomását 3 év letelte előtt elhagyja, visszatéríteni tartozik.

A teljesen felszerelt pályázati kérvények f. évi július 15-ig az ev. ref. egyháztanács elnökségéhez küldendők.

Kelt H.-Nánáson az ev. ref. egyháztanácsnak 1893. évi június hó 12-én tartott ülésében.

Benkő Lajos,

lelkészelnök.

Kállay Imre,

főgondnok.

Bodnár Lajos.

jegyző.

1-3

Pályázat tanári állomásokra.

A mezőtúri ev. ref. egyház 8 osztályu fejlesztendő gymnasiumában a *hetedik osztály* megnyitása alkalmával egy halál által megürült és két ujonnan rendszeresített tanszék betöltése céljából pályázat hirdetik. Még pedig:

- egy classica philologiai tanszékre,
- egy német-magyar nyelvi tanszékre,
- egy szabadkézirajz- és ábrázoló mér-tani tanszékre.

Ezen tanszékek javadalma egyenként 1200 frt törzs fizetés és 200 frt lakbér.

Protestáns vallásu egyének pályázhatnak. Pályázati kérvények, életkoruk, vallásuk, családi állapotuk, hadkötelezettségük, képesítések s eddigi szolgálataikra vonatkozó okmányokkal teljesen felszerelve folyó évi július hó 12-ik napjáig az igazgató tanács alantirt elnökéhez beadandók.

Okleveles vagy az országos középiskolai törvény értelmében jogositott tanár csak egy évi sikeres működés után állandósíttatik s állandósíttatásától kezdve a tiszántúli ev. ref. középiskolai tanárok nyugdíj- és gyámintézetének jogos és kötelezett tagja.

Okleveles vagy jogositott tanárok hiányában 800 frt évi javadalmazással alkalmaztatnak helyettes tanárokat oklevelet még nem nyert tanárjelöltek is, alkalmaztatásokra nézve azonban az 1893-ik évi XXX. t. cz. 30. §-a az irányadó.

Az állomás 1893. szept. 1-ső napján elfoglalandó.

Mező-Túron. 1893. jun. 20.

Lukács Dániel s. k.

lelkész és az igazgatótanács elnöke.

1-2